Cristinel Munteanu

EXPRESII RESEMANTIZATE

1. În această lucrare, termenul *expresie* este luat într-o accepție destul de largă. Deja Stelian Dumistrăcel (în dicționarul său de expresii românești, *Până-n pânzele albe*) – interesat de unele „moduri de exprimare a mentalului românesc" –, pornind dinspre cuvântul franțuzesc *expression* (după Robert, *Dictionnaire*), înțelegea prin *expresii* acele „structuri diferite, de la idiotisme propriu-zise până la îmbinări (fixe) de minimum două cuvinte, care desemnează o noțiune sau care înfățișează (figurat) o idee" (Dumistrăcel 2001: 5).

Într-o accepție încă şi mai elastică este utilizat termenul *expresie* în lucrările lui Liviu Groza. De pildă, într-o carte recentă (*Creativitate şi expresivitate în frazeologia limbii române*), lingvistul bucureştean afirmă că „expresiile (locuțiuni, proverbe, zicători, adagii, vorbe şi citate celebre etc.) sunt percepute ca grupuri de cuvinte stabile, fixe, gata-făcute, care apar şi se răspândesc la un moment dat în limbă, fiind apoi transmise ca atare din generație în generație, indiferent de originea lor anonimă sau atribuibilă unui autor cunoscut, mai mult sau mai puțin celebru" (Groza 2017: 7).

În felul acesta, prin unitățile cuprinse în sfera ei, *expresia* devine echivalentă cu *discursul repetat*, termen şi concept din teoria lingvistică a lui Eugeniu Coşeriu. Prin urmare (de acord cu S. Dumistrăcel şi L. Groza), referindu-mă, pe parcursul acestui studiu, fie la un compus aparte ca *târâie-brâu*, fie la o zicală ca *Ai carte, ai parte*, fie la un enunț latinesc celebru ca *Verba volant, scripta manent*, le voi denumi pe toate aici, pur şi simplu, *expresii*. Pentru scopul prezentei lucrări, un asemenea termen generic este suficient[1].

2. În ceea ce priveşte noțiunea de «resemantizare»[2], precizez că mă vor interesa în special cazurile de resemantizare a unor expresii, cazuri apărute oarecum neintenționat, în sensul că modificările semantice se datorează de cele mai multe ori uitării care îi afectează pe vorbitori, fie că ne referim la (α) uitarea unei semnificații lexicale primare, fie că avem în vedere (β) uitarea

[1] Altminteri, cercetând faptele de limbă din perspectiva unei frazeologii stricte (cum este cea teoretizată de Theodor Hristea) – în care frazeologismul este văzut ca un echivalent real sau potențial al unui cuvânt (vezi Hristea 1984) – este recomandabil să luăm *expresia* într-o accepție îngustă, deosebind-o de *locuțiune* (cf. şi Munteanu 2013).

[2] La nevoie, voi semnala în text faptul că avem de-a face cu noțiuni sau concepte, notându-le între ghilimele franțuzeşti: «...».

LR, LXVIII, nr. 2, p. 249–256, Bucureşti, 2019

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

contextului inițial sau a situației originare în care se va fi născut respectiva expresie.

2.1. Pentru a preveni eventuale neînțelegeri, țin să precizez, totuşi, că nu-mi vor sta în atenție aici acele resemantizări (încetățenite) obținute fie prin

(i) *metaforizare*, ca atunci când o locuțiune tehnică la bază devine expresie propriu-zisă (de pildă, *a lua în colimator* 'a ținti', care a migrat din jargonul aviatorilor în limba comună, unde a ajuns să însemne 'a urmări/a supraveghea'); fie prin

(ii) *ironizare*, ca atunci când o locuțiune ori expresie idiomatică lasă să se înțeleagă (în anumite contexte verbale) contrariul semnificației primare (de pildă, *a avea grijă* [de cineva] a căpătat cu timpul, prin ironie, o semnificație ce transmite ideea de amenințare).

După cum se observă, aceste procedee au şi darul de a schimba statutul sintagmelor în cauză, trecându-le adesea dintr-o specie în alta (din locuțiune în expresie idiomatică, bunăoară).

2.2. În consecință, revenind la resemantizarea generată de uitare, trebuie să subliniem mai întâi necesitatea distincției dintre «cunoaşterea limbii» şi «cunoaşterea lucrurilor»; altfel spus, dintre (*a*) cuvinte (şi frazeologisme) cu semnificațiile lor şi (*b*) „lucruri" şi idei sau opinii despre „lucruri". Nu este totuna pierderea/uitarea semnificației (vechi) a unui cuvânt dintr-o expresie cu uitarea realității (extraverbale) la care expresia va fi făcut referire în primă instanță. Desigur că uneori tocmai uitarea semnificației primare a unui cuvânt esențial din expresie poate conduce la ocultarea referinței originare, după cum şi dispariția din memoria colectivă a desemnării inițiale (ori ne[mai]înțelegerea realității din punctul de plecare) poate înstrăina complet un cuvânt de semnificația sa firească, deturnându-l spre o altă semnificație mai convenabilă reinterpretării expresiei în întregul ei. Mai fac precizarea că folosesc în această discuție termenul *uitare* într-o accepție destul de generoasă, de vreme ce poate include şi „scăparea" semantică (în sensul de *lapsus memoriae*) sau neglijarea unor semnificații.

3. Pe linia celor spuse mai sus, voi distinge două clase de expresii resemantizate, în funcție de cauzele care au dus la modificarea sensului global al acestora: (1) *expresii resemantizate în urma uitării semnificației unui cuvânt component*, respectiv (2) *expresii resemantizate în urma uitării contextului originar (particular sau istoric) ori a realității extraverbale desemnate inițial*. Voi încerca să ilustrez în continuare, cu exemple comentate, această tipologie.

3.1. Expresii resemantizate în urma uitării semnificației unui cuvânt component

(i) *Ai carte, ai parte*

Actualmente, formula *Ai carte, ai parte* laudă binefacerile învățăturii. Semnificația originară făcea însă referire la altceva; este vorba de sensul mai vechi

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

al substantivului *carte*, acela de ‘act; document de hotârnicie, de posesiune; înscris’. Aşadar, cine avea actul doveditor (al dreptului de proprietate), avea parte de terenul cu pricina, în eventualitatea unui proces. Explicaţia convingătoare în cazul acestei expresii a fost dată de istoricul Gh. Ghibănescu (în primul volum al lucrării sale *Din traista cu vorbe*). Urmând lămuririle lui Ghibănescu (1924: 96–100), Stelian Dumistrăcel vine cu informaţii suplimentare. Printre altele, ne oferă o excelentă atestare a zicalei, datând din 1793 (o mărturie a unor hotarnici pentru moşia Şerbăcani, din ţinutul Fălciu): „Şi văzând [banul Scărlătache] pe un moşneag viind pe drum l-au aşteptat; care moşneag au fost Darie cel Negru. Şi întrebându-l banul să-i spuie hotarăle pe unde merg, el au zis *cine nu are carte nu are nici parte* [s.m., Cr.M.]” (din Arhivele Statului Iaşi, *apud* Dumistrăcel 2001: 79).

(ii) *Exceptio confirmat regulam*

Cu diverse ocazii, lăudând foloasele vechii dialectici pentru discuţii şi pentru argumentări, Eugeniu Coşeriu sublinia faptul că această disciplină îi învăţa pe antici cum să susţină o teză, cum să întâmpine şi să respingă obiecţiile ş.a.m.d. Din acea vreme a rămas, bunăoară, denumirea de *teză* dată „tezei de doctorat”. În rest, apreciază Coşeriu, din această dialectică au supravieţuit prea puţine lucruri, printre care şi o expresie greşit interpretată astăzi: „Pero nos ha quedado muy poco, ha quedado alguna estupidez, como esta que se repite siempre de que «la excepción confirma la regla». En la dialéctica medieval esto significaba una cosa enteramente diferente: significaba ‘la objeción rechazada fortalece la regla’. Porque *exceptio* significa ‘objeción’, y no significa, qué bueno, puesto que una regla tiene excepciones, entonces está confirmada. De ningún modo. Lo que dice es que para ensayar, para probar una regla o una norma hay que poner objeciones, y si se logra rechazar una objeción, una *exceptio*, entonces la regla se confirma, se fortalece. Después se pone otra objeción y si se rechaza ésta, de nuevo se fortalece cada vez más, y por eso se decía *exceptio confirmat regulam*, no que la regla tiene que tener excepciones”. (Coseriu 2016: 194).

Fără îndoială, Coşeriu are dreptate când semnalează non-sensul expresiei în sine, în utilizarea ei actuală. După cum am văzut, lingvistul român oferă şi o explicaţie legată de contextul originar în care era (sau va fi fost) întrebuinţată formula în cauză[3]. Cheia problemei stă, se pare, într-una dintre semnificaţiile

[3] După diverşi specialişti şi/sau diverse lucrări lexicografice/enciclopedii, expresia *Excepţia confirmă* (sau *întăreşte*) *regula* are un cu totul alt sens decât cel precizat de Coşeriu: de fapt, *excepţia confirmă* ***existenţa*** *regulii*. Dacă pe poarta unei instituţii scrie că accesul publicului în acea clădire este permis numai duminica, atunci se înţelege că regula în vigoare este ca publicul să nu pătrundă acolo (în zilele lucrătoare). Formula *Exceptio probat regulam in casibus non exceptis* este atestată în texte juridice încă din secolul al XVII-lea. Cu uşoare variaţii, ea circulă şi astăzi în domeniul juridic: *Exceptio* ***firmat*** *regulam in casibus non exceptis* [„Excepţia confirmă regula în cazurile neexceptate”.] sau chiar *Exceptio, quae firmat legem, exponit legem* [„Excepţia, care întăreşte legea, vădeşte legea”.]. Sursa de proveniență pare să fie însă mult mai veche, şi anume un discurs aparţinându-i lui Cicero, *Pro Balbo* (pentru detalii, vezi Munteanu 2018b).

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

substantivului latinesc *exceptio*, cea de ‘obiecție’ (mai rar întâlnită, ce-i drept; vezi Lewis 1890, s.v. *exceptio*). Nu avem motive să credem că interpretarea lui Coşeriu nu este una corectă. Excelent cunoscător al culturii greco-latine din Antichitate, dar şi din Evul Mediu, savantul român ne-a lăsat o serie de contribuții remarcabile (pe terenul «discursului repetat») în ceea ce priveşte originea şi evoluția unor străvechi expresii obscure (vezi, pentru mai multe informații, Munteanu 2018b).

(iii) ***Sânge albastru***

Aminteam mai sus de contribuțiile lui Coşeriu la domeniul etimologiei frazeologice. Unele dintre acestea se găsesc, ca note, în manuscrisele sale; de exemplu, cea referitoare la sp. *sangre azul* ‘sânge albastru’, despre existența căreia am aflat din relatarea unui filolog clasicist, profesorul Benjamín García Hernández (ce a colaborat la organizarea Arhivei Eugenio Coseriu din Tübingen): „*Sangre azul* se datorează unei greşeli de traducere. Coşeriu are fragmente din istoricul latin Tacitus, în care Agrippina afirmă că ea este de *sanguis aestesis* [sic!; probabil că este vorba de lat. *caelestis* transcris greşit de intervievatoarea E.B.; n.m., Cr.M.]. Traducătorii lui Tacitus în epoca medievală – nu-mi amintesc numele exacte ale acestora, însă Profesorul are numele lor exacte –, transpun *encaelestis* [?] în loc de *divinus* (*sangre divina*) – *sanguis encaelestis* – *sangre azul*. Prin urmare, e o eroare de traducere care a perpetuat şi s-a difuzat. Coşeriu are toate datele prin care demonstrează că e o eroare de traducere.” (García Hernández 2002: 81)[4]. Iată, aşadar, cum lat. *caelestis*, care însemna deopotrivă ‘ceresc/celest’ şi ‘divin’, a ajuns să fie tradus inadecvat (poate şi sub influența lat. *caeruleus* ‘azuriu’) în interiorul unei expresii care a făcut carieră prin intermediul limbii spaniole. Acest exemplu nu este, pesemne, unul foarte elocvent pentru tipologia pe care am propus-o, însă ilustrează o resemantizare produsă din neglijență, prin traducere.

3.2. *Expresii resemantizate în urma uitării contextului originar (particular sau istoric) ori a realității extraverbale desemnate inițial*

(i) ***Târâie-brâu***

Astăzi, compusul expresiv *târâie-brâu* înseamnă ‘om neglijent’, căci pentru vorbitorii din prezent o atare sintagmă nu mai produce decât imaginea unui „lasă-mă să te las”, de vreme ce limba română prin ea însăşi nu ne mai spune altceva decât că avem de-a face cu ‘cineva care târâie un brâu’. Totuşi, semnificația mai veche (consemnată de dicționarele lui Şăineanu, Scriban şi Candrea) era aceea de ‘om arțăgos, buclucaş’ (cf. şi Mărgărit 2017: 79–81). O explicație extinsă (din care

[4] Pentru o altă explicație (curentă), care pleacă de la preferința aristocraților spanioli pentru culoarea albastră, vezi dicționarul lui I. Berg (2003: 313–314). O altă interpretare porneşte de la constatarea că venele persoanelor cu pielea foarte albă (deci, de sorginte nobilă) dau impresia că sunt albăstrii/azurii.

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

extrag numai un fragment) este oferită de Stelian Dumistrăcel: „La vechiul costum orăşenesc de tip preponderent oriental, brâul a fost însă o piesă importantă; [...] s-a consemnat faptul că persoanele arţăgoase, care (probabil în anumite împrejurări) căutau ceartă «cu lumânarea», lăsau, în societate, să le atârne un capăt al brâului până pe pământ, pentru a găsi un pretext de gâlceavă celor ce, din neatenţie, le călcau pe brâu, sau călcau pe colţul şalului cu care se încingeau boiernaşii şi negustorii" (Dumistrăcel 2001: 57).

(ii) ***După război mulţi viteji se arată***

În cazul zicătorii *După război mulţi viteji se arată* (glosată de Stelian Dumistrăcel astfel: 'a-şi revendica merite închipuite, ce nu pot fi probate; a fi lăudăros'), avem de-a face, de asemenea, cu o mutaţie semantică, întărită şi de schimbarea operată în topica expresiei. I. C. Chiţimia, plecând de la variante mai vechi ale acesteia (cum este şi cea întâlnită la A. Pann: „*Cine e viteaz în urma războiului se arată*"), aprecia că la mijloc trebuie să fi stat o altă motivaţie şi că formularea primară va fi fost „*în urma războiului vitejii se arată*" (vezi Dumistrăcel 2001: 447), fiindcă se aveau în vedere fie izbânzile în sine, fie prăzile adunate, fie rănile suferite. Astăzi (mai ales după Revoluţia din '89, în urma căreia au apărut atâţia pretinşi „revoluţionari"), pare, dimpotrivă, mult mai firească interpretarea care se referă la un *miles gloriosus*.

(iii) ***Verba volant, scripta manent***

În întrebuinţarea actuală, cu accentul pus pe importanţa celor scrise în raport cu cele vorbite, expresia aceasta ar fi după unii specialişti o resemantizare destul de veche. La origine, în Antichitate, mai importante vor fi fost însă cele vorbite. De altfel, dacă îi dăm crezare lui Platon (conform celor spuse în dialogul *Phaidros* şi în *Scrisoarea a VII-a*), scrisul era chiar disprețuit în acele vremuri, fiind bun doar pentru reamintire. Dan S. Stoica pune pe seama profesorului Alexandru Călinescu restabilirea sensului originar al zicalei latineşti: „Într-o conferinţă găzduită de Filiala Iaşi a Academiei, Alexandru Călinescu propune să considerăm că, în percepţia anticilor, vor fi fost mai bune *verba*, pentru că zboară şi, deci, se îmbogăţesc şi, mai mult decât orice, scapă fixării, în vreme ce *scripta* – întrucât *manent* – se înţepenesc şi, cu timpul, nu mai sunt la fel de valoroase. Zburând, *verba* se îmbogăţesc, adună sensuri şi capătă noi valenţe. Fixate, *scripta* ajung, precum limba de lemn, să nu mai spună mare lucru". (Stoica 2011: 273).

Alexandru Călinescu susţinuse o atare interpretare şi cu alte prilejuri, cu mai mulţi ani înainte, într-un articol (*Verba volant?*), numai că acolo (sprijinindu-se şi pe lucrarea lui Andrei Cornea, *Scriere şi oralitate în cultura antică*) îl indică drept autor al respectivei interpretări pe argentinianul Alberto Manguel (care a lansat ipoteza cu pricina în cartea sa, *Istoria lecturii*). Este posibil ca lucrurile să fi stat, într-adevăr, aşa *ab initio*. Mai târziu, perspectiva s-a schimbat (poate şi din necesităţi juridice; cf. şi rom. *Ai carte, ai parte*), iar expresia *Verba volant, scripta manent* a început să circule cu sensul pe care îl are astăzi (vezi Călinescu 2004: 9).

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

(iv) ***Dacă nu vine Mohamed la munte, se duce muntele la Mohamed***

Ne(mai)înțelegerea contextului originar poate determina nu doar schimbarea accentului logic (cum se va fi petrecut în zicalele *După război mulți viteji se arată* şi *Verba volant, scripta manent*), ci – în unele cazuri – chiar schimbarea topicii. În capitolul al XXII-lea (*Primăvară în Brazilia*) din romanul lui Radu Tudoran, *Toate pânzele sus* (vol. II), turcul Ismail remarcă la un moment dat (când Adnana vine după căpitanul Anton Lupan): *Dacă nu duceam Mahomed la munte, veneam ăla muntele la Mohamed*. O atare formă (destul de curentă) este, de fapt, greşită. Berg (2003: 82–83) o consemnează (ca inversiune), dar restabileşte forma canonică, notând şi întâmplarea care a generat-o. Se spune că în anul 612 d.Hr., pe vremea când arabii erau încă idolatri, aceştia i-ar fi cerut lui Mohamed (aflat la începutul campaniei sale de propovăduire a religiei islamice) să facă o minune. Atunci profetul a poruncit muntelui de dinaintea lui să se urnească către el. Întrucât muntele nu s-a mişcat din loc, Mahomed ar fi rostit următoarele cuvinte: *Dacă nu vine muntele la Mahomed, se duce Mohamed la munte*. Totodată, el a lăudat înțelepciunea lui Allah, căci dacă muntele l-ar fi ascultat şi s-ar fi deplasat înspre cei prezenți, ei ar fi pierit cu toții striviți.

4. La cele două tipuri discutate şi ilustrate mai sus, se mai poate adăuga o specie de «resemantizare», de data aceasta intenționată, întrucât ea nu se datorează vreunei „uitări", ci unei „abandonări" voite. Este vorba, aşadar, de *expresii resemantizate în urma reevaluării contextului (mai mult sau mai puțin) originar* de către vorbitori. Dau mai jos două exemple pe care le consider edificatoare.

(i) ***A-şi aprinde paie în cap***

Expresia *a-şi aprinde paie în cap* desemna acțiunea prin care, după tipicul oriental, se făcea o reclamație, adică i se atrăgea atenția unui demnitar cu privire la o anumită nedreptate prin purtarea, deasupra capului, a unei rogojini aprinse (vezi Dumistrăcel 2001: 294–295). Dar acțiunea în cauză se putea întoarce împotriva reclamantului: „De la a atrage luarea aminte asupra unei nemulțumiri sau plângeri până la a întărâta pe cineva din pricina acestei jeluiri – distanța nu-i mare". (Şăineanu 1999: 234). Cum de şi-a schimbat semnificația această expresie? În niciun caz prin metaforă! Vorbitorul a evaluat o situație desemnată, de regulă, prin sintagma respectivă şi a ajuns la concluzia (bazată pe cunoaşterea „lucrurilor") că „a-ți aprinde paie-n cap" în vremurile acelea a ajuns să însemne altceva decât se credea (ori se spera) inițial. Altfel spus, simplul vorbitor a prins tâlcul unei situații (repetabile), a avut o iluminare asemănătoare celei care îl încearcă pe cineva care a priceput o glumă sau celei pe care o experimentează un critic literar care a înțeles o poezie dificilă (vezi Munteanu 2014: 89–90).

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

(ii) ***Et in Arcadia ego***

Et in Arcadia ego reprezintă un caz de resemantizare ceva mai complex, dar deosebit de interesant, fiindcă s-a produs ca urmare a reevaluării unei situații... picturale. După cum se ştie, Arcadia (cea reală) – ținut sărac din vechea Eladă – a ajuns un spațiu idilic în universul de discurs al literaturii grație (îndeosebi) versurilor lui Vergilius. Într-un tablou realizat, prin 1621, de Giovanni Francesco Guercino (1591–1666), expresia *Et in Arcadia ego* apare ca inscripție la baza unui zid tombal, zid pe care zace şi un uriaş craniu (simbolizând Moartea) privit cu spaimă de doi păstori. Ceva mai târziu, Nicolas Poussin (1594–1665) a pictat, în două rânduri, *Păstorii din Arcadia*, tablouri în care formula *Et in Arcadia ego* figurează, de asemenea, pe piatra tombală. În prima versiune (cca 1630) pictată de Poussin, craniul (de dimensiuni mai reduse acum) încă se găseşte pe mormânt, în fața păstorilor care studiază neliniştiți priveliştea. Sensul expresiei nu poate fi decât unul singur (în acord atât cu gramatica latină, cât şi cu scena reprezentată): „Şi eu [= Moartea] sunt/exist în Arcadia"; adică ea constituie un fel de *memento mori*.

Savantul Erwin Panofsky (vezi Munteanu 2018a) a explicat *in extenso* cum s-a modificat sensul expresiei şi de ce astăzi, în dicționare şi enciclopedii (vezi şi Berg 2003: 116–117), ea este glosată (în pofida normelor gramaticii latineşti) prin „Şi eu am trăit în Arcadia". În a doua versiune (mult mai celebră) a picturii (cca 1640), craniul lipseşte, iar păstorii sunt reprezentați într-o atitudine mult mai relaxată, contemplativă. Aşa se face că o expresie folosită, în primă instanță, ca generator textual, a ajuns să fie reinterpretată, căpătând un alt sens, din cauza unei imagini modificate de la o versiune picturală la alta. În prezent, formula se întrebuințează şi spre a se aminti cât de nestatornică este fericirea.

5. De vreme ce însăşi deosebirea dintre „cunoaşterea lucrurilor" şi „cunoaşterea limbii" este una justificată, rezultă că şi o ordonare a cazurilor de resemantizare „frazeologică", pornind de la o atare distincție, este una validă. Numai că o distincție logic acceptabilă (admisă uşor din perspectivă teoretică) poate întâmpina anumite dificultăți în aplicarea ei pe terenul concret al cercetării, acolo unde faptele sunt adesea foarte complexe şi unde se pot întâlni chiar cazuri „mixte" de resemantizare. În astfel de situații complicate, încadrarea corectă a faptelor investigate se va datora, desigur, specialistului competent.

BIBLIOGRAFIE

Berg, I., 2003, *Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre*, Bucureşti, Editura Vestala.

Călinescu, Alexandru, 2004, „Verba volant?", în *Ateneu*, (41), nr. 6, p. 9.

Coseriu, Eugenio, 2016, *La semántica en la lingüística del siglo XX: tendencias y escuelas*, Prólogo: Gregorio Salvador, Edición e Introducción: Maximiano Trapero, Madrid, Editorial Arco/Libros.

Dumistrăcel, Stelian, 2001, *Până-n pânzele albe. Expresii româneşti*, Biografii – motivații, ediția a II-a revizuită şi augmentată, Iaşi, Institutul European.

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)

Groza, Liviu, 2017, *Creativitate şi expresivitate în frazeologia limbii române*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
García Hernández, B., 2002, „Eugeniu Coşeriu este un om universal, a cărui ştiinţă o împărtăşim multe popoare şi, prin urmare, fiecare îl consideră ca fiind «al său»" [interviu cu B. García Hernández, realizat de Eugenia Bojoga], *Limba română* (Chişinău), 10, p. 75–86.
Ghibănescu, Gh., 1924, *Din traista cu vorbe*; Desaga [= volumul] I, Iaşi, Tipografia „Lumina Moldovei".
Hristea, Theodor, 1984, „Introducere în studiul frazeologiei", în Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română* (ediția a III-a), Bucureşti, Editura Albatros, p. 134–160.
Lewis, Charlton Thomas, 1890, *An Elementary Latin Dictionary*, New York, Cincinnati, and Chicago, American Book Company.
Mărgărit, Iulia, 2017, „Mutații în semantismul unor expresii", *Fonetică şi dialectologie*, XXXVI, p. 79–90.
Munteanu, Cristinel, 2013, *Frazeologie românească. Formare şi funcționare*, Iaşi, Editura Institutul European.
Munteanu, Cristinel, 2014, „Din nou despre noematologie: contribuția lui Nicolae I. Apostolescu", *Limba română* (Chişinău), 5, p. 78–93.
Munteanu, Cristinel, 2018a, „*Et in Arcadia ego*. A Semiotic Exercise regarding the Relation between Text and Image", *EIRP Proceedings*, 13, p. 371–377.
Munteanu, Cristinel, 2018b, „Despre excepția care confirmă regula", *Limba română* (Chişinău), 7–8, p. 108–114.
Robert, *Dictionnaire* = Robert, Paul, 1953–1964, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Les mots et les associations d'idées*, I–VI, Paris, PUF.
Stoica, Dan S., 2011, „Fraze care au fost...", *Communication interculturelle et littérature* (Galați), 2, p. 268–274.
Şăineanu, Lazăr, 1999, *Încercare asupra semasiologiei limbei române. Studii istorice despre tranziţiunea sensurilor* [1887], ediție îngrijită, studiu introductiv şi indice de Livia Vasiluță, Timişoara, Editura de Vest.

RESIGNIFIED EXPRESSIONS

(Abstract)

Using the term *expression* in a broader sense (close to that of *repeated discourse*), I aim at discussing here several cases of resignification of some famous set phrases and formulae (mainly Latin, such as *Verba volant, scripta manent*), as well as some Romanian sayings and proverbs (such as *Ai carte, ai parte*), with a view to indicating some of the causes that led to the production of these resignifications. I will mainly consider the changes in meaning (set by tradition) made by speakers, and less the reinterpretations (or, in some cases, the misinterpretations) of an etymological nature provided by specialists (be they historians, linguists etc.).

Cuvinte-cheie: expresii, expresii idiomatice, formule latineşti, proverbe, resemantizare.

Key-words: expressions, set phrases, Latin formulae, proverbs, resignification.

Universitatea „Danubius" din Galați
munteanucristinel@yahoo.com

BDD-A30971 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:54:19 UTC)